

УДК 330:34

Бунда О.М., к.е.н, доцент кафедри економіки,
Мохорт Н. Г., здобувач освіти,
Київський національний університет
технологій та дизайну, м. Київ, Україна

ГЛОБАЛЬНІ ЛАНЦЮГИ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Останніми десятиріччями прояви кризових явищ в економіці відбуваються все частіше, що пояснюється виникненням глобальних економічних дисбалансів, геополітичними змінами, енергетичними та ресурсними війнами. Все це створює умови для формування майже постійної турбулентності економічних систем, до якої необхідно вимушено пристосовуватися і відшукувати можливості для подальшого стратегічного розвитку [1].

Однією з таких можливостей можна вважати збільшення власної участі у глобальних ланцюгах доданої вартості. У 2021 р. для вітчизняних підприємств будь-якої галузі, які розвивалися в умовах підвищеного науково технічного рівня виробництва, а також активного впровадження процесних, технологічних, маркетингових, продуктових та організаційних інновацій, актуальним було питання щодо вдосконалення функціонуючих глобальних ланцюгів створення вартості. Але військова агресія проти України вимагає від вітчизняних підприємств перегляду власної участі у глобальних ланцюгах: участь в одних ланцюгах стала неможливою в найближчі 3-5 років, участь в інших – треба підсилювати або взагалі переробити, змінюючи позиції з країни – постачальника сировини на країну – що переробляє сировину [2,3].

У цифровому ланцюгу вартості підприємство поступово змінює свою роль: від чисто виробничого оператора до інтегратора, постачальника сервісів, платформи, аналітики даних. Традиційно, у класичному ланцюгу більша частина доданої вартості концентрувалася на виробничих етапах – у вигляді сировини, переробки, складання, фізичного виробництва – тоді як сервісні або дослідницькі етапи мали менші маржинальні частки. Але цифровізація змінює це співвідношення: з'являються нові джерела вартості на етапах після виробництва (інтелектуальні сервіси, аналітика, підтримка, оновлення) і в процесі досліджень і розробок, що дозволяє «витягти» із знань, алгоритмів і інформаційних потоків значущу частину цінності.

Цифровізація зменшує транзакційні витрати (витрати на узгодження,

обмін інформацією, координацію) і пришвидшує процеси в ланцюгу [4].

Удосконалення сучасних управлінських систем забезпечує рівновагу між швидкістю адаптації та стабільністю бізнес-процесів. В аналітичну модель доцільно включати параметри, що дозволяють вимірювати ступінь стратегічної збалансованості: показники темпів інноваційних змін, тривалості циклів прийняття рішень, швидкості реалізації цифрових проєктів. Оптимальне співвідношення цих параметрів формує основу стабільного розвитку підприємства [5].

Отже, сучасна цифрова економіка зумовлює необхідність переосмислення підходів до управління та розвитку підприємств. У цих умовах цифровізація виступає ключовим фактором змін, забезпечуючи зниження транзакційних витрат, підвищення прозорості, швидкості та ефективності взаємодії між учасниками ланцюгів. Водночас ефективне функціонування підприємства потребує впровадження збалансованих управлінських підходів, які поєднують гнучкість і стратегічну стабільність. Саме здатність підприємств швидко адаптуватися до змін, не втрачаючи довгострокових орієнтирів розвитку, визначає їхню конкурентоспроможність та стійкість у сучасному глобальному цифровому економічному середовищі.

Література

1. Єранкін О.О., Шевченко М.В., Фактори турбулентності сучасного маркетингово середовища // Економічний простір. 2025. №204 URL: <https://economic-prostir.com.ua/wp-content/uploads/2025/09/204-95-100-uerankin.pdf>
2. Миценко В. Систематизація теоретичних підходів до поняття «Глобальні ланцюги створення вартості» / В. Миценко // Галицький економічний вісник. – Т. : ТНТУ, 2023. – Том 80. – № 1. – С. 144–153. – (Міжнародні економічні відносини).
3. Павловська І. Г., Хаустова В. Є., Губарева І. О. Вимірювання участі країн у глобальних ланцюгах створення вартості. Академічний огляд. 2022. №2 (57). С. 50-58. DOI: <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2022-2-57-4>.
4. Лакіза, В.В., Корнеляк, О.-В.Ю. і Коханський, Р.Т. Менеджмент глобальних ланцюгів доданої вартості в умовах економічної інтеграції та цифровізації. Академічні візії. 2025. № 45
5. Старов О. С., Аналітична модель стратегічної адаптивності підприємства в умовах цифрової турбулентності // Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції : матеріали V Міжнар. наук.–практ. Інтернет-конф. (18 листопада 2025 р., м. Херсон – м. Хмельницький) – Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2025. с. 268-272.